

«Laval-kvartetten» - hovedpunkter i EFDs avgjørelser

Stein Evju 26. november 2008

De fire sakene/dommene:

C-438/05

Viking Line

Art. 43 EF

C-341/05

Laval

**art. 49 EF
(PWD)**

C-346/06

Rüffert

PWD/art. 49

C-319/06

Luxembourg

PWD

Arbeidskamp

Utstasjonering

Dette er på området for «tjenestefriheten»

Art. 49 EF / EØS-avtalens art. 36

EF-domstolens alminnelige doktrin om

- ➡ forbud mot restriksjoner, og
- ➡ unntak må være begrunnet i "tvingende almene hensyn"
- ➡ samt at slik begrunnede restriksjoner må respektere prinsippene om ikke-diskriminering, nødvendighet og proporsjonalitet

I Laval:

Domstolen *starter* med Utstasjoneringdirektivet

Reguleringsemnene i PWD - oversikt

Virkeområde

Grense-
kryssende

Tjenester –
arbeidstagere

Art. 1 - 3

Vilkårstyper

Arbeidstid
Ferie
Helse, sikkerhet,
”hygiene”
Vern av gravide,
barn, unge
Ikke-diskr.

Minstelønn
Arbeidsleie
- samt evt.
art 3 nr. 10

Regulerings- måter

Lov,
forskrift
og/eller
spesielle
tariffavtale-
former

Art. 3(1) og
(10) jfr (8)

Kontroll m.v.

Multinasjonalt
samarbeid
og
kontroll

Art. 4 og 5

Det er begrenset i forhold til *emner* og *nivåer*

Reguleringer

Artikkel 3 nr. 1
"Listen"

"Skal"-regler
og

"Kan"-regler

[IP-dimensjonen]

Art. 3
nr. 10

Luxembourg

Temaer

Laval
Rüffert
Luxembourg

Kjernepunktene:

- ▶ ”Listen” i art. 3(1) PWD er i utgangspunktet **uttømmende**
- ▶ Art. 3(10) tillater utvidelser, men spillerommet er **begrenset og tilligger bare staten**
- ▶ Det kan ikke fastsettes **høyere nivåer** enn de som ellers gjelder som tvingende minstestandarder nasjonalt (i vedkommende sektor eller bransje)
- ▶ Krav kan bare fastsettes på en av de *måter* som foreskrives i art. 3(1), jfr. art. 3(8) og art. 3(10)
  - Lov eller forskrift
  - En av tre varianter av ”almene” tariffavtaler

Forvirring – forvrengning ?

Hvilket nivå nasjonale minstestandarder kan ha, er opp til vertsstaten (som grunnleggende utgangspunkt)

➤ **f.eks. ferie, arbeidstid, lønn**

Kan det kreves ”skriftlig arbeidsavtale”?

Ja – men i hjemlandets form (Luxembourg), og denne (skriftlige avtalen/informasjonen) kan kreves oversatt til norsk og foreligge på arbeidsstedet (C-490/04 Kom v Tyskland, 2007)

Det grunnleggende:

Er vi innenfor PWD, er vi *in salvo*.

**Er vi utenfor PWD, er vi på artikkel 49
EFs (øvrige) område.**

Traktatretten – de alminnelige tjenestereglene

Art. 49 EF - **restriksjonsforbud**

Legitimering – **”tvingende almene hensyn”**

”overriding reasons (requirements) relating to the
public interest”

Proporsjonalitetskrav -
med ”differansevurdering”

Art. 49 EF / EØS-avtalens art. 36

EF-domstolens alminnelige doktrin

Utstasjonering og
arbeidsrett

Skranker for
nasjonal rett

PWD 96/71

Utstasjoneringsdirektivet
= en nærmere regulering

Forholdet til arbeidskampretten

EFD: viser til ESP, ILO, m.v., og
anerkjenner retten til streik som en grunnleggende
rettighet i fellesskapsretten
- men den kan begrenses

”the right to take collective action, including the right to strike, must therefore be recognised as a fundamental right which forms an integral part of the general principles of Community law the observance of which the Court ensures, the exercise of that right may none the less be subject to certain restrictions”. (*Viking* p. 43-44, *Laval* p. 90-91)

Men:

Mulighet for å bli møtt med arbeidskamp kan være en restriksjon

- *Almene prinsipper om formål, tvingende almene hensyn, og proporsjonalitet gjelder også her* (Laval p. 101).
- Vern mot ”sosial dumping” er et legitimt formål. EF har ikke bare et økonomisk, men også et sosialt formål (p. 103, 105)
- Men i dette tilfellet gikk fagforeningens krav for langt, materielt sett (p. 108)
- Å (kunne) kreve gunstigere vilkår enn PWD gir grunnlag for, er en restriksjon under Art. 49 EFT (p. 99)
- Enn mer er det en restriksjon hvis man kan bli presset til tarifforhandlinger av uviss varighet (Laval p. 100)
- Og avtaleordningen var ikke presis nok til at man på forhånd kunne fastslå hvilke forpliktelser man ville få (p. 110)

Viking vandret videre:

- (mulig) arbeidskamp for å motarbeide egen arbeidsgivers grensekryssende disposisjon er en restriksjon under Art. 43 EFT (p. 72)
- Selv om formålet er legitimt, kan et tiltak ikke gå lengre enn nødvendig for å oppnå målet (proporsjonalitet) (p. 75)
- En aksjon som den mulige fra FSU vil ikke være berettiget hvis de berørte sikres på annen måte (p. 81-82)
- I en proporsjonalitetsvurdering må det vurderes om fagforeningen har andre, mindre restriktive virkemidler *og* om alle slike er uttømt før det blir tale om arbeidskamp (p. 87)

Konsekvenser?

Tariffavtaleforhandlinger med adgang til arbeidskamp begrenses - til innlendinger

Almengjøringsinstituttet ?

En relasjon til tjenestedirektivet?

Tjenestedirektivet favner vidt – men har sine begrensninger. Det gjelder også i forhold til *emner*

Reguleringer

Næringer

Temaer

Artikkel 16
Restriksjonsforbudet

Art 3 nr 1 – 2
m.m.

Art 2 nr 2

Nr. 1 - Det generelle
– med kriterier for
berettigelse
+ nr. 3

Nr. 2 Spesifikke
forbud

Vikarbyråtenester

Unntak av betydning for arbeidsrett og ”sosial dumping”

Reguleringer

Artikkel 16
Restriksjonsforbudet

Nr. 1 - Det generelle
– med kriterier for
berettigelse
+ nr. 3

Nr. 2 Spesifikke
forbud

Temaer

”Arbeidsretten”, tariffavtaler,
arbeidskamp

PWD

Art 3(1), 17(2)

Arbeidstid
Ferie
Helse, sikkerhet,
”hygiene”
Vern av gravide,
barn, unge
Ikke-diskr.

Minstelønn
Arbeidsleie
(art 3 nr. 10)

Kontroll m.v.

Art. 49 EF / EØS-avtalens art. 36

Tjenstedirektivet ...

Utstasjonering og
arbeidsrett

Former for minstelønnsregler
Minimumskrav for arbeidstid,
ferie
osv. PWD art. 3(1) og (10)

Kontrolltiltak, art. 5

Begrensninger for arbeidskamp

Er fremtiden usikker?

Selvsagt –

men på området arbeidsrett og ”sosial dumping” har ikke det noe med tjenstedirektivet å gjøre;

her er grunnen lagt med art. 49 EF og rettspraksis på området

